

In de Gemeente
Appingedam

**Inventarisatie infrastructuur
ondersteuning mantelzorg en
vrijwillige thuishulp**

10 april 2006

Projectbureau WWZ
Mw. J.R. Rozema
Mw. J.M. Schoone
Dhr. J.J. de Jong
Kwinkenplein 49
9712 GX GRONINGEN

Voorwoord

De proeftuin

Door het ministerie van VWS is aan het Samenwerkingsverband Wonen, Welzijn en Zorg (project WWZ) een pilot in het prestatieveld 'Ondersteuning Mantelzorg en Vrijwilligerswerk' toegewezen.

Deze 'proeftuin' is bedoeld om het nieuwe ingezette beleid vanuit de praktijk te onderbouwen.

Het project WWZ van de 24 samenwerkende gemeenten in de provincie Groningen heeft hiervoor een projectplan opgesteld, dat door het ministerie van VWS is goedgekeurd.

De eerste twee fasen in het plan bestaan uit:

- het opstellen van een inventarisatie per gemeente
- het maken van een plan van aanpak en de uitvoering daarvan.

De uitvoering van fase 1 is in februari 2006 in uw gemeente Appingedam, naast andere gemeenten in de provincie Groningen, gestart.

Fase 2 zal daarop aansluitend zo snel mogelijk ter hand worden genomen.

Inventarisatie

Het rapport over de inventarisatie ligt voor u.

In hoofdstuk 1 zijn de opvattingen en wensen van een panel van mantelzorgers beschreven.

In hoofdstuk 2 treft u de resultaten aan van de inventarisatie die plaats vond naar de infrastructuur voor de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwillige thuishulp in uw gemeente.

Hoofdstuk 3 bevat de beleidsopvattingen van het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg.

Het beleid van de gemeente Appingedam rond mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp is onderwerp van hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 5 geeft met behulp van een rekenmodel van het Sociaal en Cultureel Planbureau een schatting van het aantal in categorieën te onderscheiden mantelzorgers in uw gemeente. Daarbij wordt tevens aangegeven hoeveel van deze mantelzorgers zwaar- of overbelast zijn.

Tot slot vindt u in hoofdstuk 6 een aantal conclusies en aanbevelingen van het projectbureau WWZ, die als opmaat kunnen dienen bij het maken van een plan van aanpak voor uw gemeente.

Begripsbepaling

Om de eenduidigheid in de begripsbepaling te bevorderen hebben we ons gebaseerd op omschrijvingen die het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) gebruikt.

Mantelzorg en vrijwillige thuishulp zijn twee vormen van informele hulpverlening die nauw met elkaar verbonden zijn. Van deze twee vormt mantelzorg verreweg het grootste deel van de zorg.

Onder mantelzorg wordt verstaan: 'de hulp bij het dagelijks functioneren, die vrijwillig en onbetaald wordt verleend aan personen uit het sociale netwerk die – door welke oorzaak dan ook – vrij ernstige fysieke, verstandelijke of psychische beperkingen hebben' (Timmermans, SCP 2003, pg. 10)¹.

Een mantelzorger is iemand die langer dan drie maanden of meer dan acht uur per week hulp geeft. De keuze voor deze specifieke groep is ingegeven door de gedachte dat mantelzorgbeleid pas nodig is als relatief lang of intensief hulp wordt verleend (Boer, A.H. de, SCP, 2003, pg. 12).

Het gaat om zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven en waarbij de zorg rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie tussen de hulpverlener en de hulpbehoevende oudere, zieke of gehandicapte (Boer, A.H. de, SCP, 2005, pg. 20).

Wij hopen, dat dit rapport een nuttige bijdrage zal leveren aan de verdere optimalisering van de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers in de vrijwillige thuishulp in uw gemeente.

Groningen, 10 april 2006.

Janneke Rozema, regionaal projectleider WWZ, Regioraad Noord Groningen
Hanneke Schoone, regionaal projectleider WWZ, Regioraad Noord Groningen
Jan de Jong, projectleider project WWZ in de provincie Groningen.

1. Gedachtewisseling met panel van mantelzorgers op 29 november 2005.

Stel de mens centraal, heb er vertrouwen in dat zijn vragen terecht zijn en lever maatwerk. Werk vanuit de houding dat je als gemeente mensen moet helpen in plaats van hen per definitie te wantrouwen.

Dat is de kernboodschap die mantelzorgers meegeven als allerbelangrijkste leidraad voor gemeenten.

In het kader van de proeftuin Ondersteuning mantelzorg en vrijwilligerswerk van het Samenwerkingsverband Wonen, welzijn, zorg (wwz) in de provincie Groningen vond er een gedachtewisseling plaats over de behoeften van mantelzorgers.

Zeven mantelzorgers stelden daarvoor een ochtend beschikbaar. Verder waren bij de gedachtewisseling aanwezig de voorzitter en vice-voorzitter van het Platform Hattinga Verschure en een ondersteuner van de SPC².

De bijeenkomst stond onder leiding van de medewerkers van het project wonen, welzijn, zorg. Dit project vormt de paraplu waaronder de proeftuin plaatsvindt.

Doel van de gedachtewisseling

In de proeftuin Ondersteuning mantelzorg en vrijwilligerswerk is één van de uitgangspunten bij alle activiteiten: doe niets opnieuw wat al een keer gedaan is.

Nagaan wat de behoeften zijn van mantelzorgers en of zij daarin prioriteiten onderkennen vormt één van de vier pijlers in de inventarisatiefase binnen de proeftuin. Op grond van beschikbare literatuur³ is er een checklist opgesteld die een opsomming van elf punten omvat die aangemerkt worden als behoeften van mantelzorgers.

De bedoeling van de gedachtewisseling was

- na te gaan of de checklist volledig is,
- wat de mantelzorgers onder de verschillende begrippen verstaan en
- of mantelzorgers prioriteiten in die behoeften kunnen aangeven.

Deze van te voren bedachte doelen zijn niet gehaald.

De aanwezige mantelzorgers hebben ruimhartig en openhartig hun uiteenlopende ervaringen als mantelzorgers met de projectmedewerkers gedeeld en daarmee – op een andere manier dan gepland – maar zeker zo waardevol – een schat aan informatie aangedragen.

Met hun eerste prioriteit die uitstijgt boven de zakelijke opsomming van hun behoeften opent dit verslag.

Checklist van de behoeften van mantelzorgers

De checklist bestaat uit een opsomming van behoeften zoals die in verschillende publicaties staan vermeld:

- Praktische steun
- Begrip en erkenning
- Informatie en advies
- Emotionele steun
- Zorg en arbeid
- Eigen leven kunnen leiden
- Financiële en materiële steun
- Kwaliteit aanvullende zorg
- Financiering van mantelzorgondersteuning
- Belangenbehartiging
- Bekendheid steunpunt

Daaraan heeft het panel van mantelzorgers toegevoegd als allereerste behoefte:

- herkenning van het begrip 'mantelzorg', erkenning van het bestaan van mantelzorgers

En als laatste

- oog voor mantelzorg(er) op alle niveaus in instellingen.

Hieronder staat op hoofdlijnen wat het panel van mantelzorgers rond de opgesomde behoeften heeft opgemerkt en besproken.

Herkenning van het begrip 'mantelzorg'

In de eerste plaats is het van belang dat mantelzorgers weten dat zij mantelzorger zijn. Veel mensen zorgen voor een partner, kind, een familielid, huisgenoot, zonder te weten dat dat wordt aangeduid met het begrip 'mantelzorg'. Zo zullen zij zich ook niet gemakkelijk laten aanspreken door een ondersteuningsaanbod vanuit bijvoorbeeld een steunpunt.

Maar ook anderen moeten onderkennen dat mensen mantelzorger zijn en wat dat betekent. Maar al te vaak gebeurt dat niet, en wordt mantelzorg gebagatelliseerd.

Op het moment dat mantelzorgers bij een lokaal loket een vraag stellen, moet degene aan wie de vraag gesteld wordt, ook in staat zijn de vraag achter de vraag te beluisteren. Dat vraagt training, scholing, dus ook geld, zowel voor vrijwilligers als voor professionals.

Praktische steun

Als je naar respijtzorg (de zorg die een mantelzorger tijdelijk vervangt) kijkt, is er sprake van te weinig vrijwilligers in de vrijwillige thuishulp. Bovendien speelt een belangrijke rol dat degene die hulp nodig heeft zijn/haar mantelzorger niet graag zo maar laat vervangen door een vrijwilliger. Het is tenslotte al een hele stap dat je hulp vraagt. Je moet er op kunnen vertrouwen dat een vrijwilliger weet wat zij of hij doet. Een manier om dat te kunnen bereiken is dat zij of hij een tijdje meeloopt.

Begrip en erkenning

Dat heb je nodig

- vanuit je naaste omgeving
- vanuit professionals in de zorg- en hulpverlening
- vanuit instanties voor de indicatiestelling en verstrekkingen.

Als je kijkt naar de professionals hebben de mantelzorgers veel klachten over de hoeveelheid regelwerk. Het zou een zegen zijn als je één loket had waar je terecht kon. Ook het steeds opnieuw moeten aantonen dat hulp nodig is, is een grote belasting. De komst van het CIZ (Centrum Indicatiestelling Zorg) gaat hand in hand met een enorme verzakelijking en een chaotische organisatie. Was vroeger een huisbezoek door het toenmalige Centrale Meldpunt Zorg nog heel gebruikelijk en had men begrip voor je situatie, nu doet men bij het CIZ wat men voorgeschreven heeft gekregen.

Het document 'gebruikelijk zorg' heeft de indicatie verscherpt: zelfs als onderkend wordt dat zorg nodig is, is het geld dominant geworden. Acceptabel is dat niet alles te krijgen is, maar zorg dan voor duidelijke toetsingskaders. Het zou goed zijn als de indicatieadviseurs deelnamen aan gesprekken zoals deze gedachtewisseling.

Geconcludeerd wordt dat daar een belangrijke rol ligt voor de belangenbehartiging op landelijk niveau.

Daarnaast onderhoudt de SPC ook contacten met het CIZ Groningen/Drenthe en legt klachten via de bij de SPC aangehangen Actiegroep Indicatiestelling neer bij de directeur.

Belangrijke aspecten zijn: informatieverstrekking; bejegening; klachtenprocedure.

In de indicatiestelling zou de combinatie zorg-werk meegewogen moeten worden.

Een opmerking is dat in de inmiddels gepubliceerde gemeentelijke visienota's over de Wmo de positie van klanten zwak uitgewerkt is.

Overigens is men vanuit de Molukse gemeenschap in Appingedam positief over de contacten met het CIZ om dagopvang voor Molukse ouderen geregeld te krijgen. Minder zicht bestaat op de contacten rond individuele indicatiestelling.

Informatie en advies

Al eerder is genoemd dat één loket voor het regelen van ondersteuning, hulp en voorzieningen grote winst zou betekenen. Essentieel is de mens in het loket. Als mens met vertrouwen bejegend worden als je informatie of hulp komt vragen, en door een mens met een luisterend oor ontvangen worden. Want informatie en advies geven kan ook emotionele steun betekenen. Zeker ouderen hebben behoefte aan een 'warm menselijk contact'. Daarnaast kan een persoonlijk netwerk dicht bij je waaruit je ook informatie kunt halen, enorm helpen.

Het loket moet onafhankelijk en toegankelijk zijn. Het liefste ziet men een integraal concept. Informatie kan gaan over regelingen, maar kan ook ziekte gerelateerd zijn. Onafhankelijk betekent dat er géén zorgaanbieders in het loket zitten dan wel dat de positie van de professionals herkenbaar is. Een lokaal loket vergt lokaal maatwerk.

Een vrager zoekt namelijk vaak praktische oplossingen.

In Groningen, in de wijk Vinkhuizen heeft men een wensenplaatje over het informatieloket geformuleerd.

Emotionele steun

Een zakelijk loket in een gemeentehuis past typisch niet bij emotionele steun. Daarom pleiten de mantelzorgers er voor dat een loket waar je persoonlijke verhaal kunt doen, buiten het gemeentehuis een plek krijgt.

Een idee is om buurthuizen beter te gebruiken. Denk ook aan het steunsteemodel. Een steunpunt mantelzorgondersteuning zou ook dichtbij moeten zijn.

Aan lotgenoten kun je ook veel steun hebben en dan hoeft het beslist niet altijd te gaan over de zorg die je als mantelzorger verleent. Goede voorbeelden zijn te vinden in Hoogezand-Sappemeer, Veendam en de Westerkwartier-gemeenten.

Zorg en arbeid

Lokaal liggen op dat terrein niet overweldigend veel mogelijkheden voor de gemeenten. Het gaat voornamelijk om landelijke afspraken die opgenomen worden in CAO's. Natuurlijk is het belangrijk dat een gemeente als werkgever ook oog heeft voor de mantelzorgers. Als je als gemeente belang hecht aan de mantelzorg zou je je politieke lijnen ook kunnen gebruiken om aandacht te vragen voor het betrekken van de combinatie van mantelzorg-werk in de indicatiestelling.

Eigen leven kunnen leiden

Dat kan bestaan uit

- lotgenotencontact, maar
- tijd voor jezelf hebben en daaraan zelf invulling kunnen geven is minstens zo belangrijk.

Het moeilijke van mantelzorg is dat je vaak moet inleveren, dat je niet meer kunt doen wat je wilt doen.

Dat je tijd krijgt en neemt voor jezelf moet de zorgvrager ook toestaan en het kan lang duren voordat een zorgvrager zijn eigen situatie heeft geaccepteerd.

Daarnaast is er een grote onzekerheid over wat is toegestaan: mag je een pgb benutten voor jezelf bijvoorbeeld in de persoon van een personal organizer zodat jij weer beter de mantelzorg kunt geven?

Ook de controlerende houding van gemeenten boezemt angst in: bij de gemeente staat de houding voorop dat je ten onrechte hulp vraagt in plaats van vertrouwen dat de hulp die je vraagt nodig is.

Financiële en materiële steun

Voorbeelden daarvan zijn

- fiscale compensatie
- hulpmiddelen
- parkeermogelijkheden.

Dat je hulp of voorzieningen kunt krijgen, is mooi als de procedures maar niet zo traag waren. Bij een chronische of progressieve ziekte gebeurt het al te vaak dat het hulpmiddel pas komt als eigenlijk het volgende al weer nodig is. Ook is het vermoeiend telkens opnieuw te moeten aantonen dat een (verstandelijke) handicap niet over gaat.

Regels staan soms ook in de weg dat je hulpmiddelen in combinatie met elkaar gebruikt. Een voorbeeld is dat een gemotoriseerde driewieler ingeleverd moest worden op het moment dat een pasje voor het Wvg-vervoer werd verstrekt. Zo bevordert regelgeving fraude. Het onderstreept het belang van maatwerk, kijk naar de mens.

Kwaliteit van aanvullende zorg

Aanvullende zorg kan komen van vrijwilligers maar ook van betaalde beroepskrachten. De kwaliteit van de zorg vraagt om een samenspel tussen mantelzorgers die de zorgvrager goed kent en de beroepskracht of vrijwilliger. Zorg moet voor zorgvrager en mantelzorgers vertrouwd zijn. Zo is de suggestie al gedaan om vrijwilligers eerst mee te laten lopen. Het is ook erg onprettig dat je vanuit een organisatie als de thuiszorg soms 10 of 12 hulpverleners over de vloer krijgt. Continuïteit in verzorgers en zorg op eigen tijd is enorm belangrijk.

Een goed voorbeeld geeft verzorgingshuis 't Olde Heem in Kloosterburen. Medewerkers bouwen eerst een vertrouwensband op thuis voordat iemand naar hun dagopvang gaat.

Overigens zijn er te weinig vrijwilligers in de thuishulp en gezien het feit dat steeds meer mensen zelf werken bestaat er twijfel of het aantal vrijwilligers zal toenemen, iets wat de regering kennelijk wel veronderstelt.

Andere goede voorbeelden van aanvullende zorg zijn:

- het Alzheimer Café als ontmoetingsplek voor mantelzorgers en professionals
- het mantelzorgcafé: om als mantelzorgers ook te kunnen praten over koetjes en kalfjes, je wilt ook wel een wat anders dan steeds bezig zijn met de zorg die je geeft
- activiteiten voor mantelzorgers waar je hen de vrije hand geeft zelf te bepalen wat zij willen.

In alles moet de vraag leidend zijn, terwijl je nu nogal eens ziet dat het aanbod daar niet bij past.

Financiering van de mantelzorgondersteuning

Dan gaat het om

- individuele ondersteuning, bijvoorbeeld met een pgb, en
- ondersteuning van een steunpunt.

De mantelzorgers formuleren een aantal vuistregels:

- stel de mens en vertrouwen in de mens centraal, niet het geld
- kies voor een houding 'als gemeente willen we helpen'
- bied maatwerk
- baseer je op vraaggestuurd werken
- ga niet a priori uit van een 'nee'
- wees duidelijk over wat niet gehonoreerd kan worden en waarom niet
- stel als mantelzorgers vertrouwen in de gemeente en haar wens haar best te doen.

Belangenbehartiging

Dat dat belangrijk is, behoeft geen nadere uitwerking of toelichting.

Bekendheid steunpunten

De vraag is of zij voldoende bekend zijn. Laat ze vooral veel aan p.r. doen! Het is ook niet gemakkelijk te bepalen hoe je mantelzorgers goed bereikt. Wanneer voelen zij zich aangesproken?

Oog voor mantelzorg(er) op alle niveaus in instellingen

Het is niet voldoende als de werkvloer het belang van ondersteuning voor en door de mantelzorgers beseft maar op managementniveau binnen een instelling daarvoor geen oog is.

Een voorbeeld is het belang van de mantelzorgers ook als een zorgvrager in een verzorgings- of een verpleeghuis wordt opgenomen.

2. Infrastructuur voor de ondersteuning van de mantelzorg en de vrijwillige thuishulp

Het huidige aanbod op het terrein van mantelzorgondersteuning is uitgebreid en zeer gevarieerd. In veel gemeenten zijn de afgelopen jaren in projectvorm steunpunten mantelzorg opgericht.

Dit hoofdstuk bevat een schematisch overzicht dat vooral het kwalitatieve aanbod van mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp in beeld brengt zoals het steunpunt en de vrijwilligers- en professionele organisaties dat in uw gemeente bieden.

Er zijn verschillende typen van mantelzorgondersteuning te onderscheiden. In het schematisch overzicht is de meest gehanteerde indeling gevolgd. Die luidt:

1. het geven van informatie, advies en voorlichting
2. het geven van emotionele steun en begeleiding
3. het organiseren van praktische hulp en aanvullende zorg
4. het geven van advies en ondersteuning bij financiële zaken
5. medezeggenschap en belangenbehartiging.

Bij mantelzorgondersteuning ligt het accent in het aanbod vooral bij de eerste vier typen. Medezeggenschap en belangenbehartiging zijn over het algemeen nog in opkomst en op dit moment vooral bovenregionaal of landelijk georganiseerd.

De activiteiten die onder de aangeduide typen van ondersteuning vallen zijn uiteenlopend van karakter. Zo kan respijtzorg betrekking hebben op een kortdurende opname in een verzorgingshuis maar ook op een dagje uit met het Rode Kruis.

Aan de hand van onderstaand schema is voor de gemeente Appingedam in kaart gebracht welk aanbod het Steunpunt Mantelzorg verzorgt en wat de andere organisaties bieden.

Qua financiering zijn gemeenten vaak op diverse manieren betrokken bij mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp. Vaak in de rol van co-financier van een steunpunt mantelzorg maar ook als subsidiënt van welzijnstaken. Mantelzorgondersteuning wordt mede gefinancierd vanuit de subsidieregeling Coördinatie Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg (CVTM). De financiële gegevens van de CVTM-regeling voor uw gemeente zijn meegenomen in het schematische overzicht.

Activiteiten van dienstverlening voor de mantelzorgers
X = aanwezig; -- = niet aanwezig ? =aantal is onbekend
1) Het geven van informatie en advies en voorlichting
2) Het geven van emotionele steun en begeleiding
2a) Individuele gesprekken
2b) Lotgenotencontact
2c) Ondersteunings- of gespreksgroepen
3) Het organiseren van praktische steun en aanvullende zorg
3a) Deskundigheidsbevordering
3b) Respijtzorg
3c) Inzet professionele thuiszorg
3d) Inzet vrijwilligers
4) Het geven van advies en ondersteuning bij financiële zaken
4a) Ondersteuning/advisering bij verkrijgen materiële steun
4b) verstrekken geld of faciliteiten
5) Belangen behartiging
6) In samenwerking met MEZZO(Landelijke Vereniging van Mantelzorgers en vrijwilligerszorg)
7) Zorgdragen voor afstemming en samenhang op provinciaal niveau
8) Maaltijdvoorziening voor de mantelzorger

	Mantelzorgondersteuning	Vrijwillige Thuishulp	fysiek (aantal uren per dag open) bereikbaar	bereikbaarheid telefoon	bereikbaarheid -mail	anders	Bekendheid bij doelgroep, doorverwijzers	Aangeboden diensten	aantal professionele medewerkers	aantal vrijwilligers	Samenwerking met steunpunt mantelzorg	Samenwerking met vrijwillige huishulp	Structureel of tijdelijk	Relatie met de gemeente/Lokaal Loket	CVTM Financiering 2005	Gemeente Financiering (€ 0,45 per inwoner)	anders	CVTM Financiering 2006	Gemeente Financiering 2006	anders
SPC: Werkgroep WAO, Bureau klachtenondersteuning Jeugdzorg, IKG	X	-	-	X	X	X	-	1, 2, 4a, 5, 6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stichting de Zijnen (Tolbert)	X	-	-	X	X	-	-	1, 3b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stichting Tenwille	X	-	X	X	X	-	-	1, 2a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stichting Thuisverzorging van Gehandicapten (Houten)	X	-	8	X	X	-	-	1, 3b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stichting Vrijwillige Terminale zorg Regio Eernsmond	X	X	-	X	-	-	-	1, 3a/d	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Stichting Welzijn Delfzijl: maatschappelijk werk	X	-	-	X	X	-	-	1, 2, 4a	-	?	X	X	-	X	-	-	-	-	-	-
Stillecentrum	X	-	-	X	X	-	-	2b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Syncrope, psychosociale hulpverlening	X	-	-	X	X	-	-	1, 2a/c, 3a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
't Seinhuys Speel-o-theek	X	-	-	X	-	-	-	4b	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Thuiszorg Groningen	X	-	-	X	-	-	-	1, 2b, 3a/b/c	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
U Christelijke Thuiszorg	X	-	-	X	X	-	-	1, 3a/c, 4a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UMCG: psychiatrie	X	-	-	X	X	-	-	1, 2a/c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Verpleegcentrum Solwerd (zorggroep Fivelland)	X	-	-	X	X	-	-	1/3b, 8	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
VIP-Vraag- en Informatiepunt geestelijke gezondheid	X	-	3	X	X	-	-	1, 2a, 4a	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VNN Verslavingszorg	X	-	-	X	X	-	-	1, 2a/c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VoGG Noord	X	-	-	X	X	-	-	1, 2b, 3b, 5	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Zorgcentrum Damsterheerd (De Hoven)	X	-	-	X	X	-	-	3b	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-
Zorggroep Fivelland- Thuiszorg	X	-	-	X	X	-	-	1, 3b/c	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zorggroep Fivelland: wonen, zorg en welzijn	X	-	-	X	X	-	-	1, 3b/c, 8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zorgtunderij Saravati (Delfzijl)	X	-	-	X	X	-	-	3b	-	-	X	X	-	-	-	-	-	-	-	-

* 3 dagdelen per week

3. Beleidsopvattingen van het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en mantelzorg

1.1 Achtergrond

Sinds 1991 bestaat de CVTM-subsidieregeling (Coördinatie Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg). Middels deze subsidieregeling komen Zorgkantoren in aanmerking voor een projectsubsidie die bestemd is voor het verlenen van subsidies voor de coördinatie van:

- Steunpunten Mantelzorg
- Organisaties Vrijwillige Thuishulp
- Organisaties Vrijwillige Terminale Zorg (thuis en in hospices).

Het Zorgkantoor Groningen laat zich in de verdeling van haar projectsubsidie adviseren door de Provinciale Stuurgroep Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorgondersteuning.

Deze Stuurgroep is een samenwerkingsverband van organisaties welzijn ouderen, Thuiszorg Groningen, Humanitas, Rode Kruis, Zonnebloem, Hulpdiensten en Protestants Dienstencentrum; de Stuurgroep is inhoudelijk opdrachtgever van het Provinciaal Coördinatiepunt. De Provinciale Stuurgroep ziet het als haar eerste taak om samenhang en samenwerking binnen de mantelzorgondersteuning en de vrijwillige thuiszorg te realiseren en om de bekendheid met en de toegang tot mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuiszorg te versterken. Het Provinciaal Coördinatiepunt geeft uitvoering aan het beleid van de Provinciale Stuurgroep en heeft zich de afgelopen jaren ingezet om in alle gemeenten in de provincie Groningen de lokale ondersteuningsstructuur voor mantelzorg en vrijwillige thuiszorg verder te helpen ontwikkelen en versterken. De consultants van het Provinciaal Coördinatiepunt Mantelzorgondersteuning zijn Marianne Buur en Diny Rankenberg. Voor de secretariële ondersteuning is Maaïke Pronk. In nagenoeg alle gemeenten is momenteel een infrastructuur aanwezig.

3.2 Wmo

Na invoering van de Wmo is de gemeente verantwoordelijk voor het prestatieveld 'Voorzieningen voor het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers'. Vrijwillige thuiszorg is een onderdeel van het totale terrein van vrijwilligerswerk. De Provinciale Stuurgroep Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorgondersteuning pleit voor een voortzetting van de beleidslijn, zoals die in de afgelopen jaren is gevolgd. Het is wenselijk dat in deze voortzetting de gemeenten samenwerken met de plaatselijke steunpunten / coördinatiepunten en met het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg.

Het gaat om

- coördinatie van de mantelzorgondersteuning
- coördinatie van de vrijwillige thuiszorg
- coördinatie van de informele zorg.

Coördinatie Mantelzorgondersteuning

Voor mantelzorgers en anderen moet het duidelijk zijn waar men terecht kan met vragen omtrent mantelzorg (de loketfunctie). Het moet duidelijk zijn welke organisatie de coördinatie heeft ten aanzien van mantelzorgondersteuning. Binnen het totaal van de mantelzorgondersteuning is aandacht voor:

1. de netwerkfunctie

Vele organisaties, hulp- en zorgverleners komen in aanraking met mantelzorgers. Elk heeft een eigen verantwoordelijkheid in het ondersteunen van mantelzorgers en heeft hieromtrent een beleidsvisie. Vanuit de netwerkfunctie wordt gestimuleerd, gecoördineerd en worden knelpunten opgepakt. Gemeenten en organisaties streven naar een optimaal draagvlak.

2. de directe ondersteuning van mantelzorgers

Mantelzorgers hebben behoefte aan diverse vormen van ondersteuning:

- Informatie, voorlichting en advies: over ziektebeelden, het mantelzorgers zijn, regelingen als WVG of PGB, indicatiestelling, zorgverlof, voorzieningen, ondersteuningsvormen, enz.
- Emotionele ondersteuning: begrip en (h)erkenning, een luisterend oor, hulpverlening, lotgenotencontacten.
- Praktische ondersteuning: cursussen, aanvullende zorg door thuiszorg, respijtzorg thuis (thuiszorg, persoonsgebonden budget, vrijwilliger) of buitenshuis (dag- of nachtopvang, logeerkamer, kortdurende opvang), hulp bij het gerealiseerd krijgen van bepaalde zaken.

3. belangenbehartiging

Mantelzorgers geven op lokaal / regionaal niveau aan wat voor hen de beleidsonderwerpen zijn. Op provinciaal niveau wordt de belangenbehartiging opgepakt door het Platform Hattinga Verschure (belangenbehartiging mantelzorgers in de provincie Groningen).

Coördinatie Vrijwillige Thuishulp

Het moet duidelijk zijn waar men terecht kan met een vraag naar / over vrijwillige thuis hulp (de loketfunctie). Het moet duidelijk zijn welke organisatie de coördinatie heeft ten aanzien van de vrijwillige thuis hulp. Verschillende (vrijwilligers-)organisaties (Hulpdiensten, Zonnebloem, Rode Kruis, Humanitas, kerken, welzijnsinstellingen enz.) leveren vele diensten: huisbezoek, boodschappen doen, vervoer, begeleiden naar ziekenhuis, steun bij rouw, opvoedingsondersteuning, gezelschap voor dementerenden / chronisch zieken / terminale patiënten, telefooncirkel, uitstapjes en vakanties, enz. enz. Vrijwilligers dragen bij aan het langer zelfstandig wonen van kwetsbare inwoners en verlichten de belasting van mantelzorgers.

Coördinatie van de vrijwillige thuis hulp betekent

- zorgdragen voor een goede uitvoering van de loketfunctie voor wat betreft de vrijwillige thuis hulp
- mee zorgdragen voor werving, scholing en begeleiding van vrijwilligers daar waar organisaties dit niet zelf in voldoende mate (kunnen) oppakken
- Public Relations voeren
- vraaggericht werken: binnen de grenzen van het vrijwilligerswerk zoeken naar passende oplossingen. Met name de vraag naar vrijwilligers die mantelzorgers kunnen vervangen (bijvoorbeeld bij dementie of chronische ziekte) verdient aandacht
- samenwerking tussen de verschillende organisaties bevorderen.

Voor zover aanwezig wordt er samen gewerkt met de lokale Steunpunten Vrijwilligerswerk (of vrijwilligersvacat urebanken, of vrijwilligerscentrales).

De informele zorg

De mantelzorg en de vrijwillige thuis hulp bestrijken samen het gebied van de informele zorg. Het heeft de voorkeur dat de coördinatie van beide delen bij één en dezelfde organisatie ligt.

3.3 Lokale Steunpunten / Coördinatiepunten en het Provinciale Coördinatiepunt

Er is samenwerking en afstemming tussen beide. Een groot deel van de CVTM-subsidie gaat nu naar de lokale organisaties, een ander deel naar het provinciale coördinatiepunt.

Taken van de lokale Steunpunten / Coördinatiepunten

1. netwerkfunctie

Vele organisaties voor zorg en welzijn zijn vanuit hun eigen invalshoek zelf verantwoordelijk voor een goede ondersteuning van mantelzorgers en van vrijwilligers.

De coördinatie- of netwerkfunctie van een Steunpunt houdt in

- het leggen en onderhouden van contacten met alle relevante organisaties in het werkgebied
- coördineren / aansturen van een lokale stuurgroep waarin de belangrijkste organisaties zijn vertegenwoordigd
- het instandhouden van draagvlak opdat de verschillende organisaties zich betrokken blijven voelen
- het gezamenlijk met andere organisaties signaleren van behoeften, knelpunten en lacunes en werken aan oplossingen.
- het voeren van PR, het geven van voorlichting teneinde de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuis hulp goed bekend te laten zijn.

2. contacten met mantelzorgers

Mantelzorgers worden zoveel mogelijk ondersteund door de organisaties waarmee zij in contact staan (bv. Thuiszorg, verpleeg- en verzorgingshuizen, welzijn ouderen). Een Steunpunt heeft contacten met mantelzorgers om zonodig een eerste opvang te bieden, om te bemiddelen en (zo mogelijk) te verwijzen om ondersteuning te bieden aan mantelzorgers die niet kunnen worden doorverwezen en om lotgenotencontacten aan te bieden.

3. belangenbehartiging

In samenwerking met lokaal georganiseerde mantelzorgers en het Platform Hattinga Verschure, werkt een steunpunt aan de individuele en collectieve belangen van mantelzorgers voor zover deze belangen binnen de gemeente realiseerbaar zijn.

4. Vrijwillige Thuishulp

Zie onder 2.2.

Taken van het Provinciaal Coördinatiepunt

Het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg geeft op provinciaal niveau invulling aan het beleid van de Provinciale Stuurgroep middels initiërende, coördinerende en ondersteunende taken zoals

- visie- en beleidsontwikkeling op gebied van mantelzorg en vrijwillige thuishulp ondersteuning geven aan gemeenten en organisaties voor wonen, welzijn en zorg. zorgdragen voor afstemming, samenhang, samenwerking
- verbinding leggen tussen lokale, regionale, provinciale en landelijke ontwikkelingen (VWS, Mezzo-landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg)
- actieve ondersteuning van de lokale steun- en coördinatiepunten: meedenken, adviseren, werkoverleg (individueel of groepsgewijs), deskundigheidsbevordering, uitleen van documentatie, servicepunt
- uitgeven van de provinciale Mantelzorgkrant. Onderhouden van de website www.mantelzorggroningen.nl en www.vrijwilligethuishulpgroningen.nl

Toekomst Provinciaal Coördinatiepunt

Met de invoering van de WMO gaat de sedert 1991 bestaande CVTM-subsidieregeling (met uitzondering van de vrijwillige terminale zorg) over naar de gemeenten.

Vanuit het werkveld zal onderzocht moeten worden in hoeverre er een blijvende behoefte is aan een provinciaal coördinatiepunt met welke taken en in welke omvang.

4. Gemeentelijk beleid rond mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp

Interview

Op 30 januari 2006 vond het interview plaats met de heer P. Manning, portefeuillehouder welzijn en mevrouw H.Oosterveld beleidsmedewerker welzijn.

Staan beleid

In november 2005 is vanuit het plaatselijke platform vrijwillige thuishulp en mantelzorg ondersteuning een steunpunt voor mantelzorgers gestart. De gemeente maakt deel uit van het platform. De st. Noaberschap, een organisatie voor vrijwillige thuishulp, is tijdelijk belast met de coördinatie van het steunpunt. Het voornemen is het thema mantelzorg verder uit te werken in het wmo beleidsplan.

Specifieke doelgroepen

Appingedam is in het kader van het gebiedsprogramma lokaal sociaal beleid gestart met een project respijtzorg voor mantelzorgers. Het betreft dagbesteding voor Molukse senioren. Het voornemen is om dit project te benutten om kleinschalige geïndiceerde zorg op maat in plattelandsgemeenten tot stand te brengen. Aangezien er veel voorzieningen voor mensen met een handicap zijn binnen de gemeente, vormt een 2^e specifieke doelgroep de ouders van verstandelijk gehandicapten. Te denken valt aan respijtzorg voor de ouders in de vorm van het aanbieden van activiteiten voor verstandelijk gehandicapte jongeren die thuis wonen.

Speerpunten in beleid

De gemeente Appingedam zet bovenaan haar lijstje van speerpunten:

- informatie en advies: mensen moeten ergens terecht kunnen met al hun vragen.
Het is vooral belangrijk dat mensen wegwijs wordt gemaakt in de mogelijkheden van hulp die voor handen is.
- Verder kiest zij als speerpunten;
- afstemming en balans tussen de inzet van mantelzorgers en professionele ondersteuners
  - begrip, erkenning en waardering: mantelzorgers dienen serieus genomen te worden, de problematiek van overbelasting mag niet onderschat worden.
  - kinderopvang: het zijn vooral vrouwen die de mantelzorg op zich nemen. Opvang voor de kinderen is daarom een knelpunt dat aandacht vraagt.

Gemeentelijke rol

Wat is de rol van de gemeente hierin? Welk gat valt er als de gemeente niets doet of niets meer zou doen?

De gemeente ziet zich in de rol van

- co-financier van het steunpunt mantelzorg.
  - stimulator en regisseur (partijen bij elkaar brengen) op het gebied van informatie en advies.
- De gemeente is partner in het platform vrijwillige thuishulp en mantelzorgondersteuning. Het platform biedt de mogelijkheid aan instellingen om onderling en met de gemeente te overleggen en af te stemmen.
- De gemeente verkent momenteel de mogelijkheid het steunpunt mantelzorg onder te brengen bij de back-Office van het lokale loket. Dit is vooral bedoeld om optimale afstemming tussen de verschillende organisaties en de gemeente te behouden.

Knelpunten

Door de komst van een gezamenlijke ISD met de gemeenten Delfzijl en Loppersum is er veel kennis en ambtelijke capaciteit verdwenen. Dit heeft te maken met het feit dat een aantal wmo deelgebieden zoals de wvg voorzieningen werden uitgevoerd door ambtenaren van sociale zaken.

- mantelzorgers herkennen zich vaak niet in de term mantelzorger. Daarom heeft het platform vrijwillige thuishulp en mantelzorg als eerste doelstelling het uitwerken en uitleggen van het begrip mantelzorg.
- de gemeente Appingedam telt relatief gezien veel ouderen en gehandicapten onder haar bewoners. Dit betekent automatisch dat het aantal mantelzorgers naar verhouding hoog ligt en de gemeente dus extra inzet moet plegen om mantelzorgers te ondersteunen.
- de gemeente is kwetsbaar vanwege de kleine formatie die beschikbaar is voor het steunpunt mantelzorgondersteuning. De gemeente bepleit daarom om op regionaal niveau formatie samen te voegen zodat kennis op niveau kan blijven en de bezetting van het steunpunt beter is gegarandeerd.
- financiën. Het steunpunt bestaat 3 maanden. De gemeente heeft besloten de bijdrage van het Zorgkantoor in ieder geval door te sluisen. Op dit moment is echter nog niet duidelijk om welke bedragen het gaat.

Appingedam vraagt apart aandacht voor de rol van woningbouwverenigingen met betrekking tot mantelzorgondersteuning. Hoe zijn de corporaties bij mantelzorg betrokken? Zij nemen geen deel aan het plaatselijke platform. Wel is het een feit dat de corporatie Marenland de st. Noaberschap meefinanciert.

Voor de coördinator is het van belang goede contacten met huisartsen op te bouwen, zodat die kunnen verwijzen naar het meldpunt.

Gewenste beleidsresultaten

De beleidsintenties met betrekking tot mantelzorg zijn voor de gemeente Appingedam geen reactie op de wmo. Beleidsontwikkeling is in 2003 gestart met het instellen van het platform vrijwillige huishulp en mantelzorgondersteuning.

Primair gaat het om voldoende zorg aan de zorgvragers. Het streven is het bereiken van een balans tussen mantelzorg en vrijwilligers enerzijds en professionele zorg anderzijds. Daarnaast is het wenselijk professionele zorg preventief in te zetten om te voorkomen dat mantelzorgers afknappen als gevolg van overbelasting. Erkenning en waardering van mantelzorgers is belangrijk. Appingedam wil onderzoeken of een financiële tegemoetkoming voor mantelzorgers, gebruik makend van bestaande regelingen zoals die er al zijn voor vrijwilligers tot de mogelijkheden behoort. Alle voornemens dienen in een duurzame structuur te worden opgenomen en mogen niet afhankelijk zijn van plaatselijke, tijdelijke initiatieven.

Financiering

De gemeente Appingedam is nu co-financier van het steunpunt mantelzorg en betaalt in 2006 € 5.000.

De gemeente is voorstander van het samenvoegen van de kleine formaties op regionale of provinciale schaal waardoor beter geïnvesteerd kan worden in opleiding en professionaliteit van personeel. Vervanging bij ziekte e.d. zou dan ook geregeld kunnen worden. Wanneer het voorstel om op regionale schaal samen te werken uitvoerbaar blijkt, kan het provinciale steunpunt in afgeslankte vorm verder en wordt de kennis verplaatst naar de regio's en de gemeenten. Appingedam is voorstander van het rechtstreeks overdragen van de CVTM middelen naar de gemeente met daarbij een klein deel gereserveerd voor het versmalde provinciale steunpunt.

Gebiedsprogramma lokaal sociaal beleid

Het gebiedsprogramma is tot 2008 al vol geprogrammeerd. Het provinciale project wonen, welzijn en zorg en de proeftuin mantelzorg en vrijwillige huishulp bieden voldoende ondersteuning om de gemeentelijke wmo structuur op te zetten. Omdat dit project een einddatum kent is het voorstelbaar dat in het nieuwe gebiedsprogramma de ontwikkeling van een scholingsaanbod voor medewerkers van steunpunten wordt opgenomen.

Werkgever

De gemeente Appingedam heeft geen apart beleid voor haar eigen werknemers met betrekking tot mantelzorg dan het in de CAO vastgelegde zorgverlof. Aparte maatregelen zijn niet nodig omdat de gemeente ruimhartig is naar haar werknemers. Coulant beleid is een cultuurkenmerk van de organisatie.

5. Mantelzorg in getallen

Schatting

Juist wegens de onzichtbaarheid van een deel van de groep mantelzorgers hebben de meeste gemeenten moeite in beeld te krijgen hoeveel burgers de rol van mantelzorger vervullen.

Met de berekening van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP, 2003) kan per gemeente een schatting gemaakt worden van het aantal mantelzorgers boven de 18 jaar.

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van die berekeningen.

Jaarbasis

In kolom 4 is het totale inwonertal vermeld van alle Groningse gemeenten ingedeeld naar de drie samenwerkingsregio's.

Kolom 5 bevat het aantal inwoners van 18 jaar en ouder per gemeente.

Het SCP gaat ervan uit dat op jaarbasis steeds 19% van de bevolking mantelzorger is.

Kolom 6 geeft aan hoeveel inwoners per gemeente zich op jaarbasis in de rol van mantelzorger bevinden.

Ook is bekend dat 42 % van de vrouwen en 58% van de mannen mantelzorg verlenen.

Kolom 7 en 8 laten zien hoe die verdeling per gemeente uitvalt.

Kolom 12 bevat het aantal mantelzorgers op jaarbasis per gemeente tussen de 18 en 65 jaar.

Kolom 13 bevat het aantal mantelzorgers, eveneens op jaarbasis, per gemeente boven de 65 jaar.

Per maand

Kolom 9 vermeldt het aantal inwoners dat per maand mantelzorg verleent. Dat aantal is naar schatting 13%.

Het maandpercentage is lager dan het jaarpercentage van 19% (zie kolom 6) omdat binnen een jaar er steeds nieuwe mantelzorgers bijkomen maar ook mantelzorgers ophouden, bijvoorbeeld omdat er geen zorgvraag meer is.

Kolom 10 en 11 laten op maandbasis weer de verdeling zien van mantelzorgers naar geslacht.

Risico

Het SCP gaat er van uit dat op jaarbasis van de mantelzorgers 8% zwaar- tot overbelast is.

In het algemeen wordt deze groep mantelzorgers gezien als een groep die veel aandacht behoeft om te voorkomen dat zij uitvallen.

De laatste kolom, nummer 14, geeft weer hoeveel mantelzorgers zwaar- tot overbelast zijn op jaarbasis.

6. Conclusies en aanbevelingen op grond van de inventarisatie

De conclusies en aanbevelingen in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op de inhoud van de voorgaande hoofdstukken. In de gemeente Appingedam zijn volgens schatting van het SCP 1296 mantelzorgers actief. Dit wil zeggen dat 1296 mensen langer dan 3 maanden meer dan 8 uur per week zorg geven aan hun naasten. Van dit aantal zijn 104 mensen, 8 %, zwaar belast dan wel overbelast. De groep jonge mantelzorgers, van 18 jaar of jonger, is nog niet in beeld gebracht, van deze groep zijn geen cijfers bekend.

6.1. Mantelzorgondersteuning

Het budget dat st. Noaberschap ontvangt voor de coördinatie van de mantelzorgondersteuning, bepaalt de omvang van de formatie en daarmee de omvang van de ondersteuning. Het is op dit moment moeilijk te beoordelen of dit voldoende is, omdat het steunpunt nog geen half jaar bestaat en de gemeente nog geen volledig beeld heeft van het aantal mantelzorgers in de gemeente.

6.2. Vrijwillige thuishulp:

Tot nu toe is er nog weinig aandacht uit gegaan naar werving van vrijwilligers voor de vrijwillige thuishulp. Wel heeft de gemeente een actief platform vrijwillige thuishulp en mantelzorgondersteuning waarin professionele en vrijwillige organisaties samenwerken.

6.3. Netwerken mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp

Veel instellingen geven aan diensten te verlenen op het gebied van mantelzorgondersteuning en hoewel in veel mindere mate, op het gebied van vrijwillige thuishulp. Vooral de eerste lijns zorg kan meer betrokken worden bij signalering van dreigende overbelasting. Daarnaast verdient het aandacht de rol van de woningbouwcorporaties te betrekken bij de mantelzorg door bijvoorbeeld stimuleren van levensloop bestendig bouwen en rekening te houden met de behoeften van mantelzorgers bij bouwplannen.

6.4. Beleidsopvattingen van het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige thuishulp en mantelzorg

In hoofdstuk 2 staan de taken zoals het Provinciaal Coördinatiepunt die voor zichzelf heeft geformuleerd. 'Het provinciaal coördinatiepunt geeft op provinciaal niveau invulling aan het beleid van de Provinciale Stuurgroep middels initiërende, coördinerende en ondersteunende taken zoals:

- Visie- en beleidsontwikkeling op het gebied van mantelzorg en vrijwillige thuishulp;
- Ondersteuning aan gemeenten en organisaties voor wonen, welzijn en zorg;
- Zorgdragen voor afstemming, samenhang en samenwerking;
- Verbinding leggen tussen, lokale, regionale, provinciale en landelijke ontwikkelingen (VWS, Mezzo-landelijke vereniging voor mantelzorgers en vrijwilligerszorg);
- Actieve ondersteuning van de lokale steun- en coördinatiepunten: meedenken, adviseren, werkoverleg (individueel of groepsgewijs), deskundigheidsbevordering, uitleen van documentatie, servicepunt;
- Uitgeven van de provinciale mantelzorgkrant. Onderhouden van de web-site www.mantelzorggroningen.nl en www.vrijwilligethuishulpgroningen.nl.

Tot de beoogde resultaten van de proeftuin behoort een gemeenschappelijk besluit of, en zo ja welke provinciale ondersteuningsstructuur gewenst is. De gemeente Appingedam ziet voor zichzelf de rol van regisseur op het gebied van informatie en advies weggelegd, en verder als indirecte verstrekker van financiën aan mantelzorgers door middel van het subsidiëren van bestaande instellingen. Appingedam is van mening dat beheer van de middelen door de gemeente zelf dient te worden uitgevoerd. De verhouding tussen de centrale besteding van CVTM-middelen aan het Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg-ondersteuning en de lokale besteding van middelen wil de gemeente sterk laten afhangen van de mate waarin de gemeente op regionaal niveau gaat samenwerken. De gemeente is van mening dat als besloten wordt een provinciaal coördinatiepunt te handhaven, dit in sterk verkleinde vorm dient te worden voortgezet en vooral praktische ondersteuning zou moeten bieden.

6.5. Gedachtewisseling door panel van mantelzorgers

Op provinciaal niveau hebben mantelzorgers hun visie geuit op de behoeften en knelpunten die op grond van de literatuur in een checklist zijn vervat. Er is geen reden aan te nemen dat de opvattingen van mantelzorgers in de gemeente Appingedam daarvan fundamenteel verschillen.

6.6. Gemeentelijk beleid rond mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp

Appingedam beschouwt de mantelzorg nog als een onontgonnen terrein. De komst van de wmo vormt een goede aanleiding om het ingezette beleid verder uit te werken. De gemeente ziet zich in de rol van regievoerder, aanjager en financier van de mantelzorg ondersteuning en vrijwillige thuishulp. De gemeente neemt zich voor de bestaande infrastructuur uit te breiden en de inbreng van de betrokken instellingen vast te stellen,

waaronder de rol van de woningbouwverenigingen. Ter ondersteuning van de mantelzorgers wil de gemeente het recht op kinderopvang voor mantelzorgers vastleggen. Appingedam onderzoekt de mogelijkheid de mantelzorgondersteuning onder te brengen bij de back office van het lokale loket. De gemeente wil het ingezette beleid uitbreiden naar andere doelgroepen zoals de ouders van thuiswonende verstandelijk gehandicapten. Om gemeentelijk beleid te toetsen, bestaat het voornemen een klankbordgroep op te zetten waarbij in ieder geval alle doelgroepen zijn vertegenwoordigd. Voor het werven van vrijwilligers ziet de gemeente een rol weggelegd voor de vrijwilligersvacaturebank.

6.7. Aanbevelingen

De gemeente Appingedam wordt geadviseerd een korte beleidsnotitie te schrijven waarbij aandachtspunten zijn;

- doelen gemeentelijk beleid
- werkwijze, wat wil de gemeente zelf doen, wat wordt gedelegeerd
- rol van de regio
- preventie met betrekking tot overbelasting
- aanpak overbelaste mantelzorgers
- kosten
- plan van aanpak

Aanbevolen wordt;

- de coördinatie en toezicht op de mantelzorgondersteuning en vrijwillige thuishulp in eigen hand te nemen, door dit onder te brengen bij het lokaal loket
- een goede registratie op te zetten met betrekking tot;
  - informatie over de mantelzorger; wat zijn het aantal uren zorg per week, wie is de mantelzorger
  - aan wie verleent de mantelzorger zorg
  - de aard van de vraag van de mantelzorger; wat is de ondersteuningsbehoefte
  - alle betrokken organisaties in kaart te brengen
  - de betrokken organisaties gerichte opdrachten te geven
- samen met het Platform vrijwillige thuishulp en mantelzorgondersteuning alle betrokken organisaties in kaart te brengen en gezamenlijk taakopdrachten/taakverdeling te formuleren
  - de benodigde extra inzet te vertalen in budget en formatie
  - de organisaties aan de hand van de taakopdrachten waar nodig te faciliteren
- het onderzoeken van:
  - de bekendheid van het aanbod bij de mantelzorger en de dienstverlener
  - de toegankelijkheid van het aanbod
  - de mogelijkheid overbelasting te voorkomen door het inschakelen van de eerste lijnszorg
  - de betrokkenheid van de woningbouwcorporatie bij mantelzorg
- ondersteuning van mantelzorgers te koppelen aan een voldoende reservoir van vrijwilligers
- aandacht te schenken aan de werving van vrijwilligers voor de vrijwillige thuishulp, onder andere via de vrijwilligers vacaturebank
- in regionaal verband de mogelijkheden van respijtzorg in het kader van de wet werk en bijstand te onderzoeken
- het verkennen van de mogelijkheden van kinderopvang voor mantelzorgers
- binnen de proeftuin de opvattingen met andere gemeenten af te stemmen
- besluit te nemen op welke wijze het provinciale coördinatiepunt wordt voortgezet

BIJLAGE

Gemeente Appingedam: overzicht Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorgondersteuning

(Samengesteld door Provinciale Coördinatiepunt Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp versie december 2005)

Coördinatie

De coördinatie voor de vrijwillige thuisbulp en mantelzorgondersteuning wordt uitgevoerd door de Stichting Noaberschap Appingedam.

Adres: Burg. Klaukelaan 16, 9902 KZ Appingedam.

Tel. 0596-625132. E-mail noaberschap@wanadoo.nl

Contactpersoon : Mw. G. Teune-Huizinga

Bereikbaarheid

De Stichting Noaberschap Appingedam is bereikbaar op maandag en dinsdag van 9.00 tot 13.00 uur. Tel. 0596-625132.

Vrijwillige Thuishulp Appingedam

Doel: Vrijwilligers dragen bij aan het langer zelfstandig wonen van kwetsbare inwoners en verlichten de belasting van de mantelzorgers.

Coördinatie-taken van de Stichting Noaberschap Appingedam

- Het zorgdragen van een goede afhandeling van de hulpvragen en vragen naar informatie.
- Zorgdragen voor samenwerking en afstemming tussen de verschillende vrijwilligersorganisaties enerzijds en de vrijwilligersorganisaties en professionele organisaties anderzijds, het initiëren van nieuwe activiteiten enz.
- Vraaggericht werken, d.w.z. binnen de mogelijkheden van het vrijwilligerswerk zoeken naar passende oplossingen voor o.a. 'intensieve thuisbulpvragen'.
- Samen met andere vrijwilligersorganisaties zorgdragen voor werving, scholing en begeleiding van vrijwilligers.
- PR activiteiten uitvoeren, zowel ten behoeve van het vergroten van de bekendheid bij de bevolking als voor het werven van vrijwilligers.

Vrijwilligersorganisaties in Appingedam zijn:

Stichting Noaberschap: bezoekwerk, gezelschap ter vervanging van de mantelzorger, vervoer of begeleiding naar ziekenhuis, hulp bij klusjes in en rond huis, hulp bij invullen van formulieren, emotionele ondersteuning middels gesprekken, praktische steun zoals boodschappen doen.

De Zonnebloem: bezoekwerk, boot- en dagtochten, vakantie-reis, reisesjes, gezellige middag.

Humanitas: vriendschapskringen voor mensen met een verstandelijke handicap, steun aan ouders, rouwbegeleiding, 'maatjesproject' voor mensen met een psychiatrische achtergrond, kindervakantieweken.

Het Rode Kruis: vakanties (in huizen en boottochten), bezoekwerk, ontspanningsmiddagen, soezen voor blinden en slechtzienden, musicalgroep.

Stichting Vrijwillige Terminale Zorg regio Eemsmond en omgeving: nabijheid en ondersteuning in de laatste levensfase door vrijwilligers

Mantelzorgondersteuning

Doel: Het ontwikkelen en in stand houden van een samenhangend en nauw op de behoefte aansluitend ondersteuningsaanbod ten behoeve van mantelzorgers in de gemeente Appingedam.

Coördinatie-taken van de mantelzorgondersteuning door de Stichting Noaberschap zijn o.a.:

- De netwerkfunctie: vele organisaties, zowel hulp als zorgverleners komen in aanraking met mantelzorgers. Een ieder heeft een eigen verantwoordelijkheid in het ondersteunen van mantelzorgers en ontwikkelen beleid t.a.v. mantelzorgondersteuning. Vanuit die netwerkfunctie wordt gestimuleerd, gecoördineerd en worden knelpunten aangepakt.
- De directe ondersteuning van mantelzorgers middels
  - a. Informatie, voorlichting en advies: het organiseren van de Dag van de Mantelzorg, organiseren themabijeenkomsten
  - b. Emotionele ondersteuning: individuele gesprekken, hulpverlening, lotgenotencontact
  - c. Praktische ondersteuning: inzet van vrijwilligers, cursusaanbod, respijtzorg
  - d. Belangenbehartiging op lokaal niveau.

Op provinciaal niveau wordt de belangenbehartiging uitgevoerd door het Platform Hattinga Verschure.

In Appingedam heeft de Stichting Noaberschap in 2003 het initiatief genomen tot de oprichting van het **Platform Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg**. De bedoeling was om een Centraal Meldpunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg te realiseren. Het Platform heeft ingestemd met een projectplan dat moet leiden tot de oprichting van voornoemd meldpunt. De coördinatie ligt in dat voorstel bij de beroepskracht van het Noaberschap. Het Meldpunt gaat in december 2005 van start ondanks een tekort aan (structurele) financiën.

In het **Platform Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorg** zitten vertegenwoordigers van de volgende organisaties: Zorgcentrum Damsterheerd, Verpleeghuis Solwerd, De Zonnebloem, Het Rode Kruis, Geriatisch Verpleeghuis Vliethoven, Thuiszorg Groningen, Stichting Noaberschap Appingedam (voorzitter), Raad van Kerken, Stichting Welzijn Delfzijl, Humanitas, ASWA, gemeente Appingedam, 's Heerenloo/Opmaat, VOGG.

Relatie met de gemeente

Het Noaberschap onderhoudt op ambtelijk en bestuurlijk niveau een regulier contact met de gemeente Appingedam, zowel over het beleid (werkplannen) als over de budgetafspraken. Een vertegenwoordiger van de gemeente zit in het Platform. Er wordt jaarlijks verantwoording afgelegd over de resultaten middels een jaarverslag en afrekening.

Financiering

2005

CVTM (subsidieregeling Coördinatie vrijwillige thuiszorg en mantelzorg) is bedoeld voor:

- a. coördinatie vrijwillige thuiszorg
- b. coördinatie mantelzorgondersteuning

Stichting Noaberschap Appingedam

€ 9.350,- voor a. en b. (€ 0.45 per inwoner)
€ 755,- cofinanciering door de gemeente
€ 4.800,- cofinanciering door plaatselijke fondsen

2006 (prognose)

CVTM subsidie wordt opgehoogd met € 0,35 per inwoner boven op de € 0,45 per inwoner. Voor het eerste bedrag is cofinanciering geen vereiste. In totaal kan men in de gemeente Appingedam beschikken over € 0,80 per inwoner, er behoort € 0,45 cofinanciering tegenover te staan.

Stichting Noaberschap Appingedam

€ 13.736 cvtm
€ 755,- cofinanciering door gemeente
€ 4.800,- cofinanciering door plaatselijke fondsen
€ 19.291 Totaal budget

Het CVTM subsidie voor de vrijwillige terminale thuiszorg is in 2005 gegaan naar de Stichting Vrijwillige Terminale Zorg regio Eemsmund en omgeving. Deze Stichting heeft als werkgebied de gemeenten Appingedam, Delfzijl, Eemsmund, Loppersum en Slochteren.

2005

€ 15.570,-

2006 (prognose)

€ 16.370

Draagvlak

Het Platform Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg Appingedam is het draagvlak voor de vrijwillige thuiszorg en mantelzorgondersteuning in de gemeente Appingedam.

Ontwikkelingen/aandachtspunten

- De gemeente Appingedam kan zich vinden in het plan om een Steunpunt Vrijwillige Thuiszorg en Mantelzorg op te richten maar kan slechts een (beperkt) deel van de benodigde financiën bijdragen. Men heeft de intentie om vanaf 2007 het bedrag aan cvtm middelen dat naar de gemeente gaat, voor dit doel te gebruiken.

EINDNOTEN

¹ GEBRUIKTE LITERATUUR

Boer, A.H. de, Schellingerhout, R., Timmermans, J.M.: '**Mantelzorg in getallen**', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2003

Boer, A.H. de (red.): 'Kijk op informele zorg', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2005.

Buur, M. en Rankenberg, D. : 'Overzicht Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorgondersteuning per RCG-gemeente', Provinciaal Coördinatiepunt Vrijwillige Thuishulp en Mantelzorgondersteuning, Groningen november 2005.

CMO: 'Zorg voor mantelzorgers in Noord-Groningen', Groningen januari 2005.

Leeuwen, P. van: 'Mantelzorgondersteuning en gemeentelijk beleid, fase 3, resultaten quick scan', NIZW, Utrecht 2002.

LOT en X-zorg: 'Barsten of beleid ..... Pleitnota: voor duidelijke kaders en voorwaarden voor een goede positie en ondersteuning van mantelzorg en versterking van (intensieve) vrijwilligerszorg', Bunnik april 2005.

Timmermans, J.M.(red.): 'Mantelzorg. Over de hulp van en aan mantelzorgers', Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag 2003

Wallengard, B.: 'Eindrapport Onderzoek Maatwerk in Mantelzorg', Delphion, Sneek 2005.

² DEELNEMERS AAN DE GEDACHTEWISSELING OVER DE BEHOEFTE VAN MANTELZORGERS d.d. 29 november 2005

Panel-leden

De heer D. Niewold

Mw. S. Dokter

De heer P. Wagenaar

Mw. L. Souhuwat

Mw. J. van Hoorn

Mw. A. Mager

Mw. J. Stadhouders

Platform Hattinga Verschure

De heer F. Colnot, voorzitter

Mw. H. Deinum, vice-voorzitter

SPC (Samenwerkende Patiënten- en Consumentenorganisaties)

De heer P. Leising, consulent

Project wonen, welzijn, zorg

De heer J.J. de Jong, projectleider

Mw. H.J. Vrijhof, regionaal projectleider Regio Centraal Groningen (RCG)